

GROEN GROENER GROENST

WERK MAKEN VAN VOORST ALS GROEN HART

Programma Landelijk Gebied
Gemeente Voorst

April 2025

COLOFON

Opdrachtgever Programma Landelijk Gebied
Gemeente Voorst

Contactpersoon
Paulien Dekker
p.dekker@voorst.nl

Gemaakt door
Open Kaart

Contactpersoon
Hanneke Stenfert
hanneke@deopenkaart.nl

April 2025

INHOUD

<i>Zo zien we de toekomst van ons landelijk gebied</i>	
Groen, groener groenst: werk maken van Voorst als groen hart	4
<i>Het Programma Landelijk Gebied</i>	
Stip op de horizon om samen sterk te staan	6
<i>Tussen Veluwe en IJssel</i>	
Voortbouwen op kwaliteiten van nu	9
<i>Blik op de toekomst</i>	
Voorst als groenste hart	11
<i>Uitgangspunten voor de toekomst</i>	
1 We maken onze diverse landschappen (nog) beter	16
2 Steden en dorpen groeien niet aan elkaar	18
3 De logica van de bodem en het water is de basis van ontwikkeling	20
4 We zorgen ervoor dat landbouw en natuur goed samengaan	22
5 Beleving van het landelijk gebied versterkt de positie van het groene hart	24
6 We clusteren woningbouw in en rondom dorpen	26
7 We zetten woningbouw in om de leefbaarheid van dorpen te versterken	28
8 We helpen duurzame initiatieven	30
9 Lokale regie waar dat kan	32
10 Elke ontwikkeling draagt bij aan Voorst als groene hart	34
<i>Aan de slag</i>	
Samenwerken aan de toekomst van het landelijk gebied	36

ZO ZIEN WE DE TOEKOMST VAN ONS LANDELIJK GEBIED

GROEN, GROENER GROENST: WERK MAKEN VAN VOORST ALS GROEN HART

Midden in de IJsselvallei, in het hart van de Stedendriehoek, ligt het landelijk gebied van gemeente Voorst. Het is een plek waar de mens al eeuwenlang samenleeft met de natuur. Zo zijn diverse landschappen en hechte gemeenschappen gevormd. Dit groene hart wordt nog groener. We gaan voor Voorst als groenste hart.

Samenwerking tussen mens en natuur

We doen dit op onze manier. De eeuwenoude relatie tussen mens en natuur is de basis voor onze toekomst. Landschap en gemeenschap zijn in gemeente Voorst met elkaar verweven. In 2040 is ons landelijk gebied dé plek waar oude en nieuwe vormen van samenwerking tussen mens en natuur vanzelfsprekend vorm krijgen.

Groenste hart

Door werk te maken van Voorst als groenste hart, maken we onze kwaliteiten onmisbaar voor mensen in en ook rondom gemeente Voorst. Zo richten we ons op de toekomst en alle grote veranderingen die daarbij horen, van klimaat tot bevolkingsgroei. Ons groen vervult een essentiële rol in de veerkracht van het watersysteem, een vruchtbare bodem, rijke biodiversiteit en gezonde leefomgeving.

In 2040 is ons landelijk gebied dé plek waar oude en nieuwe vormen van samenwerking tussen mens en natuur vanzelfsprekend vorm krijgen. Alle smaken groen zijn hiervoor nodig.

Alle smaken groen

Alle smaken groen zijn hiervoor nodig. Want werken, wonen en ontspannen zijn onlosmakelijk met onze landschappen verbonden. De diverse smaken groen, oud en nieuw, maken het landelijk gebied van de gemeente Voorst tot bron van het beste voedsel, gezonde ontspanning, duurzaam ondernemerschap, samen wonen en naar elkaar omzien.

Vitaal hart

De verwevenheid van landschap en gemeenschap maakt dat ons groen geen decor of museum is. Het landelijk gebied van gemeente Voorst is het vitale groene hart van de IJsselvallei.

STIP OP DE HORIZON OM SAMEN STERK TE STAAN

Gemeente Voorst als groenste hart is de stip op de horizon waar we samen voor willen gaan. Dit gedeelde beeld van de toekomst is belangrijk, want het platteland verandert. De landbouw is in beweging en ons landschap moet beter afgestemd worden op het veranderende klimaat. Tegelijkertijd groeien de steden en neemt het aantal mensen dat in onze regio woont en leeft toe. Met dit Programma Landelijk Gebied geven we aan hoe we de toekomst van ons landelijk gebied zien. Zo kunnen we ons samen inzetten voor waar we voor staan.

Een programma speciaal voor het buitengebied

In het Programma Landelijk Gebied staat het buitengebied van gemeente Voorst centraal. Er wordt niet vanuit losse onderwerpen, maar met een samenhangende blik naar de opgaven voor het Voorster platteland gekeken. Denk aan opgaven met betrekking tot de toekomst van de landbouw, biodiversiteit en de gevolgen van het veranderende klimaat. Ook verstedelijking en de toename van recreatie zijn belangrijke ontwikkelingen om rekening mee te houden. Er zullen veel woningen worden gebouwd in de regio Stedendriehoek, waardoor ook het aantal inwoners en recreanten toeneemt. Zeker in het middengebied van Voorst, dichtbij Apeldoorn en Deventer, doorsneden door de A1 en spoorlijnen, is de druk op de ruimte groot.

Het Programma Landelijk Gebied zet een stip op de horizon voor 2040 en geeft in 10 uitgangspunten aan wat we belangrijk vinden voor ons landelijk gebied. De stem van inwoners klinkt hier stevig in door.

Doen wat wél kan

We realiseren ons dat we als gemeente niet op alle opgaven voor het landelijk gebied invloed hebben. Voor bijvoorbeeld de landbouw is beleid vanuit de provincie, het Rijk en Europa heel bepalend. Desondanks vinden we het belangrijk om uit te spreken wat we als gemeente Voorst belangrijk vinden. Zo staan we sterker. De ruimte die er wél is om van betekenis te zijn, pakken we op.

Dit doen we o.a. in de omgevingsvisie, die tussen 2025 en 2027 gemaakt wordt. De omgevingsvisie is een beleidsdocument waarin we als gemeente onze lange termijnvisie vastleggen. De omgevingsvisie is bedoeld om keuzes te maken over de fysieke leefomgeving, zoals ruimtelijke ordening, economie, mobiliteit, waterbeheer en duurzaamheid. We nemen het toekomstbeeld en de uitgangspunten uit het

Programma Landelijk Gebied mee in de uitwerking van de omgevingsvisie.

Gemaakt in gesprek met inwoners

Het Programma Landelijk Gebied is ontwikkeld met de inbreng van inwoners en lokale experts. Aan de hand van ruim 60 interviews met mensen in en rondom gemeente Voorst hebben we in kaart gebracht wat er leeft en speelt in het landelijk gebied. De verschillende uitdagingen die hieruit naar voren kwamen, op het gebied van landbouw, landschap en natuur, water, dorpen en erven, recreatie en energie, hebben we vervolgens verdiept met lokale experts, agrariërs, dorpsbelangenorganisaties en gebiedspartijen..

voorjaar 2023 1. Speelveld in kaart

Op basis van **60 interviews** met mensen in en rondom de gemeente brachten we in kaart wat er speelt in het landelijk gebied.

najaar 2023
2. Verdiepen van opgaven
We verkenden de uitdagingen voor het landelijk gebied met **lokale experts, agrariërs, dorpsbelangenorganisaties en gebiedspartijen**.

voor- en najaar 2024 3. In gesprek over de toekomst

In **6 bijeenkomsten** spraken we met inwoners over richtingen voor de toekomst van het landelijk gebied. We bespraken kansen en ook dilemma's. Ook via het **digitale inwonerspanel** hebben inwoners hun ideeën voor de toekomst van ons landelijk gebied gedeeld.

eind 2024
4. Maken van het Programma
Met al deze inbreng maakten we dit Programma Landelijk Gebied. De eerste versie is **tentoongesteld**. Iedereen was uitgenodigd om te reageren. Ook leerlingen van het Veluws College en het Zone college hebben meegedacht. Zo konden we de puntjes op de i zetten.

Op basis van deze verdieping hebben we verschillende richtingen voor de toekomst geschetst. Deze richtingen, met elk hun eigen kansen én dilemma's, hebben we vervolgens in 6 brede bijeenkomsten besproken. Alle inwoners van gemeente Voorst waren hiervoor uitgenodigd. Ook via het digitale inwonerspanel hebben zo'n 600 mensen hun inbreng gedeeld.

In de gesprekken werd duidelijk wat we delen, waar we samen voor willen gaan en ook waar belangen soms botsen. Dit Programma Landelijk Gebied is gemaakt op basis van deze inbreng. In het Programma klinkt de stem van inwoners dan ook stevig door. Altijd met als doel dat het landelijk gebied van gemeente Voorst ook op de lange termijn een plek blijft waar het voor eenieder goed toeven is.

Voorst als groenste hart: stip op de horizon + 10 uitgangspunten

Het resultaat is een gedeelde stip op de horizon: Voorst als groenste hart. Deze blik op de toekomst is uitgewerkt in 10 uitgangspunten. Hier willen we samen voor gaan. We nodigen inwoners, grondeigenaren, ondernemers, dorpsbelangenorganisaties en andere betrokkenen uit om met ons mee te werken aan deze toekomst. Want voor een sterk en vitaal landelijk gebied, hebben we iedereen nodig.

HET VOORSTER LANDELIJK GEBIED NU

- 66% van gemeente Voorst is landbouwgrond
- Waarvan een deel pachtgrond op landgoederen
- 12% is beschermde natuur. (GNN + GO + N2000)
- Er wonen ruim 25.000 inwoners
- Zo'n 54% van de inwoners woont in Twello
- Een kleine 12.000 mensen woont in de 11 kleinere dorpskernen van gemeente Voorst

TUSSEN VELUWE EN IJSSEL

VOORTBOUWEN OP KWALITEITEN VAN NU

In 2040 is ons landelijk gebied dé plek waar samenwerking tussen mens en natuur vanzelfsprekend vorm krijgt. Het landelijk gebied van gemeente Voorst is het vitale groene hart van de regio. Met deze visie voor de toekomst bouwen we voort op kwaliteiten uit heden en verleden.

Tussen Veluwe en IJssel

Gemeente Voorst ligt in de IJsselvallei, het gebied tussen de hogere stuwwal van de Veluwe en de oeverwal van de IJssel. Het zuidelijke deel van de IJsselvallei bestaat uit zandgronden met beken, zoals de Voorster beek, waarin water dat ontspringt op de Veluwe van west naar oost afstroomt richting de IJssel. In het noordelijke deel van de gemeente stroomt het water juist van zuid naar noord. Het water stroomde van oorsprong vrijelijk over het lager gelegen, drassige land. Sinds de middeleeuwen is hier een systeem van weteringen, sloten en stuwen aangelegd, om het natte land tot vruchtbare landbouwgronden te maken.

Het Programma Landelijk Gebied bouwt voort op de diverse landschappen, bijzondere cultuurhistorie en hechte gemeenschappen die gemeente Voorst rijk is.

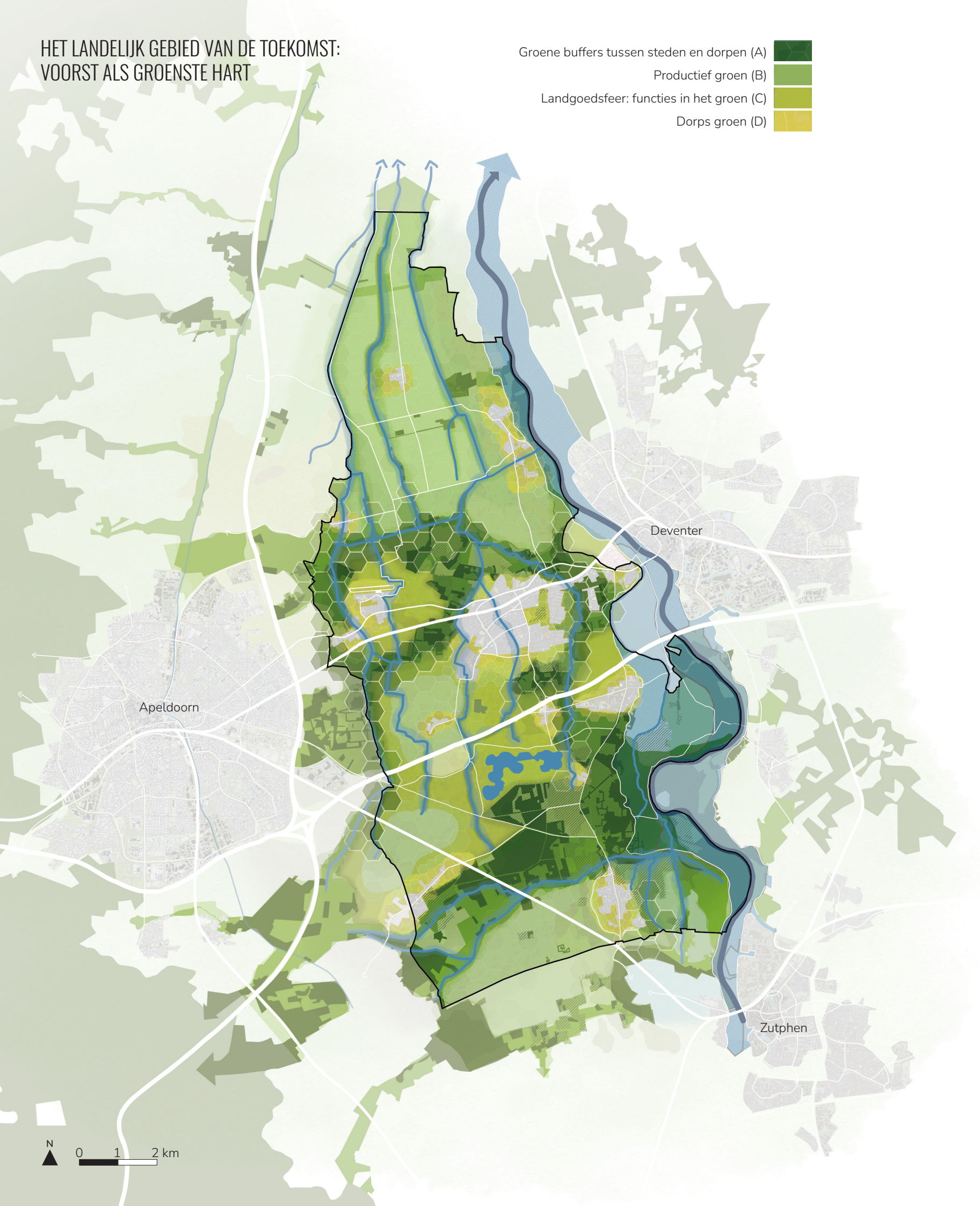
Diverse landschappen, rijke cultuurhistorie, hechte gemeenschappen

In de wisselwerking tussen mens en natuur zijn diverse landschappen en hechte gemeenschappen ontstaan. De statige IJsselhoeven en prachtige landgoederen die Voorst rijk is, getuigen van welvarende tijden waarin op het land werd gewerkt én van het land werd genoten. Het Programma Landelijk Gebied bouwt voort op dit DNA. De Ruimtelijke Toekomstvisie van gemeente Voorst uit 2017 vat het Voorster DNA samen als: de kwaliteiten van de Voorster landschappen, de bijzondere cultuurhistorie, de dorpse schaal van de kernen, de krachtige sociale samenhang en de ambitie om duurzaam met deze kwaliteiten om te gaan.

Gedurende de ontwikkeling van het Programma Landelijk Gebied is informatie op een rij gezet m.b.t. het huidige Voorster watersysteem, landschap, dorpen, recreatie, energie en landbouw. Wil je hier meer over weten? Neem gerust contact met ons op.

HET LANDELIJK GEBIED VAN DE TOEKOMST:
VOORST ALS GROENSTE HART

- Groene buffers tussen steden en dorpen (A)
- Productief groen (B)
- Landgoedsfeer: functies in het groen (C)
- Dorps groen (D)

BLIK OP DE TOEKOMST

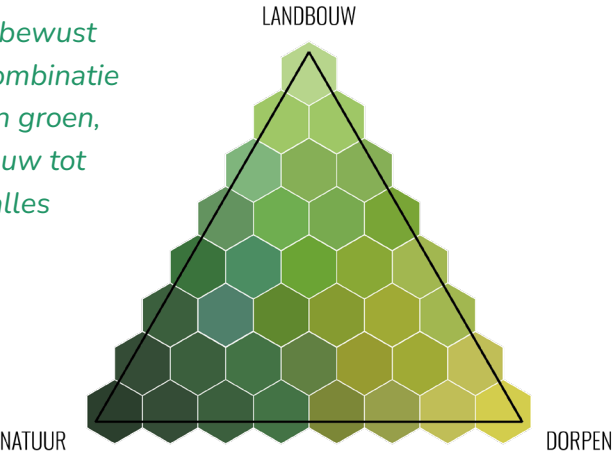
VOORST ALS GROENSTE HART

We gaan voor Voorst als groenste hart. Dit doen we op onze manier. De eeuwenoude relatie tussen mens en natuur is de basis voor onze toekomst. Alle smaken groen zijn dan ook nodig, van landbouw tot natuur en alles hier tussenin.

Alle smaken groen

We kiezen bewust voor een combinatie van allerlei smaken groen. Niet óf natuur óf landbouw, maar een samenhangende mix van diverse soorten landbouw, landschapselementen en verschillende vormen van natuur.

We kiezen bewust voor een combinatie van smaken groen, van landbouw tot natuur en alles ertussenin.

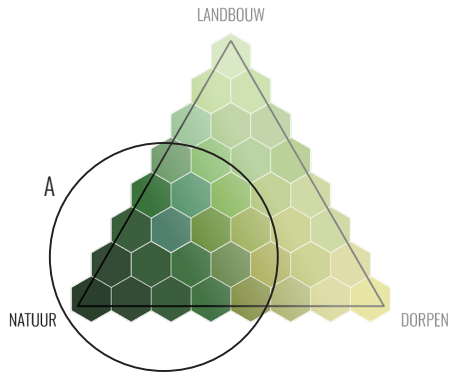
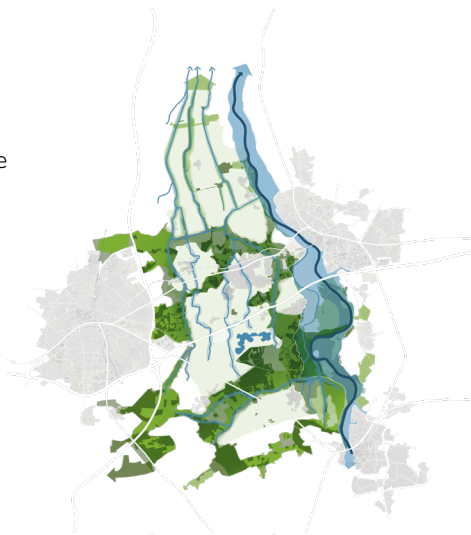
Zones met elk een eigen accent in de smaken groen

Wat de gewenste en meest passende mix van groen is, dat verschilt per gebied. Dit hangt af van het water- en bodemsysteem, de huidige functies, de nabijheid van steden en dorpen en de gewenste kwaliteiten van Voorst als groenste hart. We onderscheiden voor de toekomst vier verschillende zones met elk een eigen accent.

De basis is een 'groene bufferzone' tussen steden en dorpen (A, donkergroen op de kaart). Het accent ligt hier op verschillende vormen van (agrarische) natuur. Daarnaast zijn er gebieden waar (toekomstbestendige) voedselproductie de boventoon voert, de zones 'productief groen' (B, lichter groen). In het middengebied van gemeente Voorst zijn meer diverse functies in het groen mogelijk. Leidend principe hierbij is de 'landgoedsfeer': een balans tussen nut en schoonheid, functies en natuur (C, geelgroen). Tot slot zijn er de dorpsranden (D, geel), de groene overgangen tussen wonen, natuur en productief landschap.

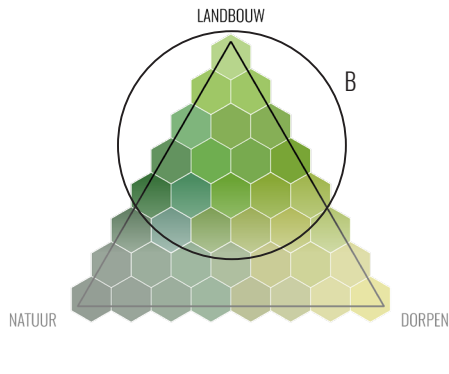
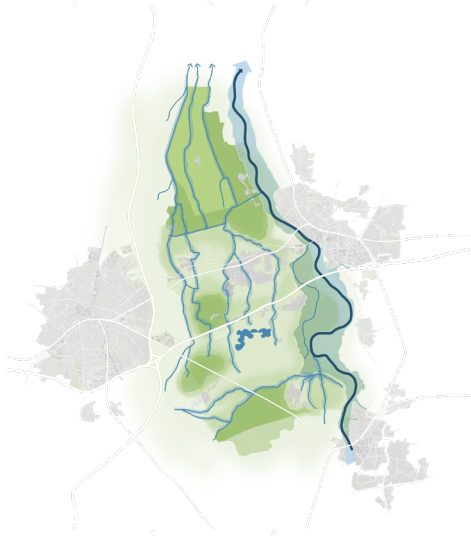
A. GROENE BUFFER TUSSEN STEDEN EN DORPEN

Door bestaande natuur te verbeteren en beter met elkaar te verbinden, ontstaan groene buffers tussen steden en dorpen. Zo zorgen we ervoor dat onze landschappelijke kwaliteiten behouden blijven, dorpen en steden niet aan elkaar groeien en dorpen hun eigen identiteit behouden. In de groene buffers ligt het accent op groen in de vorm van natuur, maar is er ook ruimte voor agrarische activiteiten die passen bij de ecologische en landschappelijke kwaliteiten van de groene buffers.

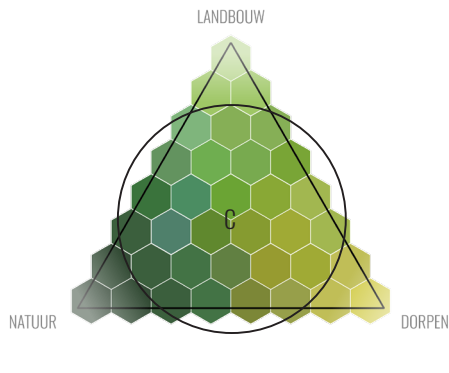
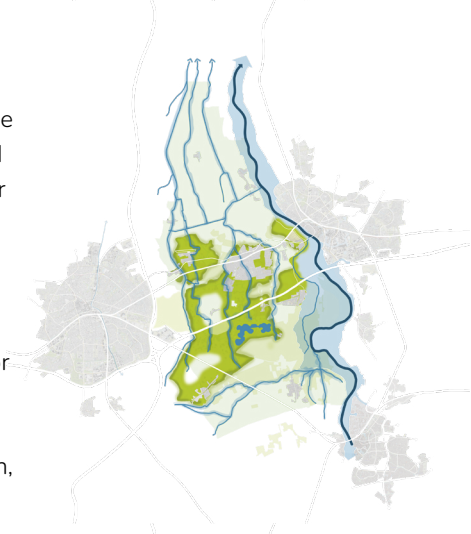
B. PRODUCTIEF GROEN

Naast de groene buffers tussen steden en dorpen (A), bestaat het groenste hart uit productief groen. Hier ligt het accent op toekomstbestendige voedselproductie in een aantrekkelijk, agrarisch cultuurlandschap. Het landschap bestaat uit weides, akkers en erven, in combinatie met elementen als natuurvriendelijke watergangen, bloemrijke akkerranden, heggen en hagen.

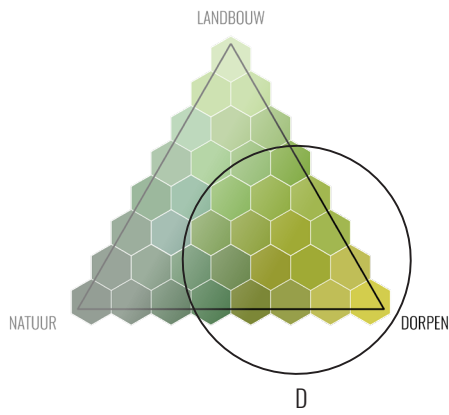
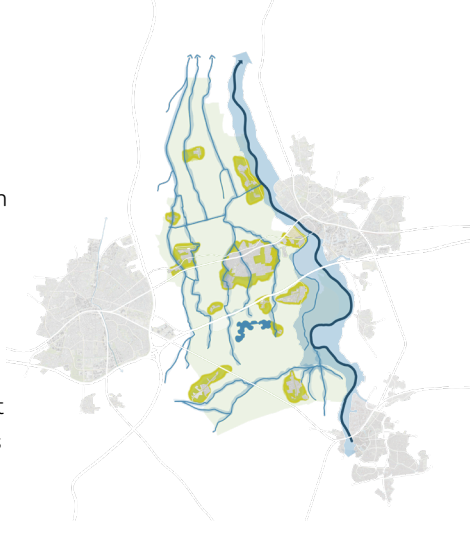
C. LANDGOEDSFEER: FUNCTIES IN HET GROEN

Het middengebied van gemeente Voorst bestaat o.a. uit historische landgoederen. Op deze landgoederen komen wonen, werken en ontspannen van oudsher op een gebalanceerde manier samen. Deze 'landgoedsfeer' is leidend voor de toekomst van het middengebied. Waar het productief groen (B) vooral gericht is op voedselproductie, zijn in het middengebied meer diverse ontwikkelingen mogelijk. Er is ruimte voor voedselproductie, maar ook voor andere soorten landbouw (bijv. tuinbouw), voor recreatieve functies, voor nieuwe vormen van wonen en duurzaam ondernemerschap. De functies worden altijd gecombineerd met groen, zodat het landelijke karakter voelbaar blijft.

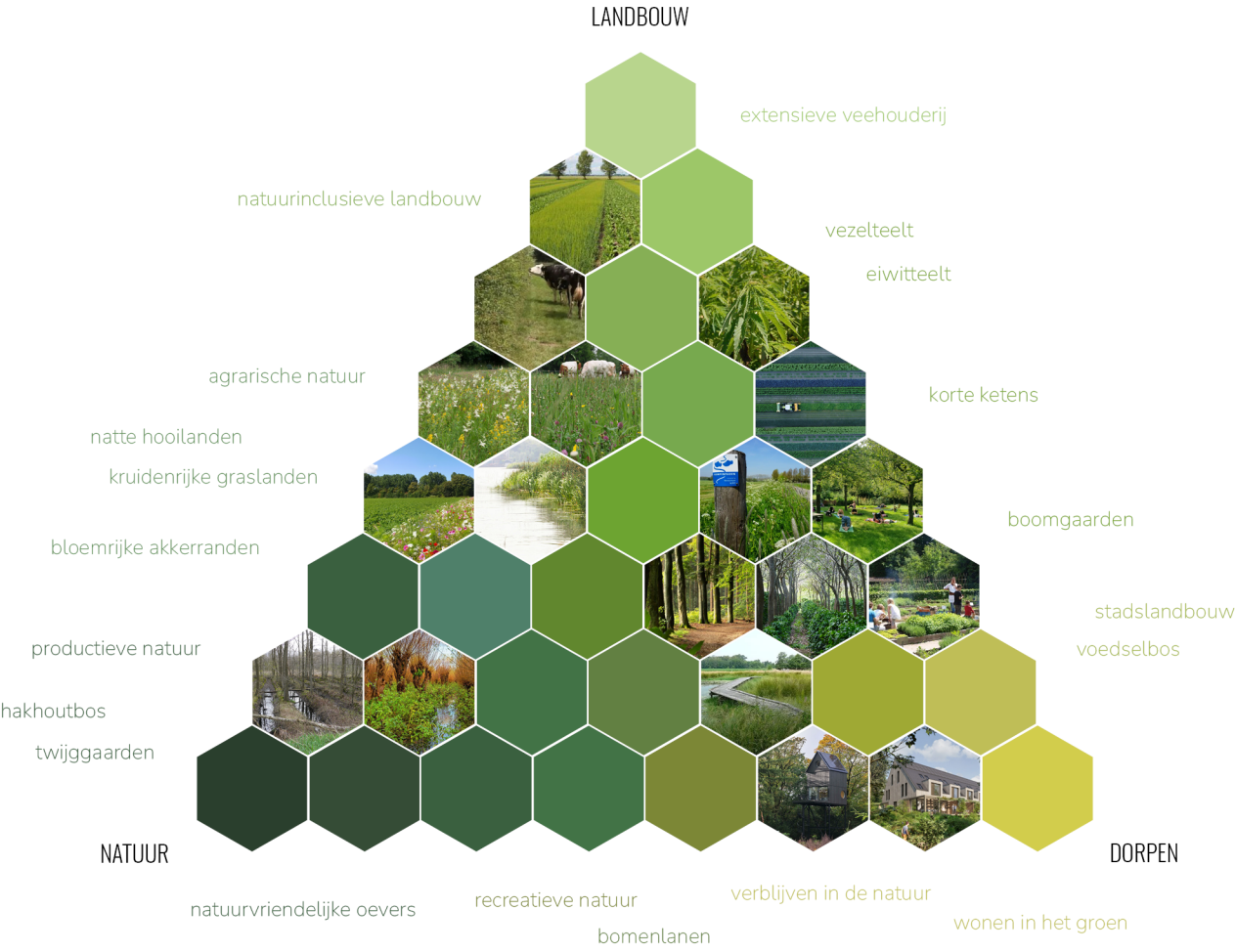

D. DORPS GROEN

We besteden tot slot aandacht aan de dorpsranden. De dorpsranden vormen de overgangen tussen wonen en natuur en tussen wonen en het productief landschap. Door de dorpsranden te vergroenen - met ruimte voor ommetjes, speelgelegenheid, moestuinen en kleinschalige wooninitiatieven - verbeteren we de kwaliteit van de dorpen en zorgen we ervoor dat de verschillende functies elkaar niet bijten. Zo is het voor zowel boeren, burgers als buitenlui goed toeven in het groenste hart.

VOORBEELDEN VAN VERSCHILLENDE SMAKEN GROEN

INGREDIËNTEN VOOR VOORST ALS GROENSTE HART

10 UITGANGSPUNTEN VOOR DE TOEKOMST

De verschillende smaken groen maken Voorst tot bron van het beste voedsel, gezonde ontspanning, duurzaam ondernemerschap, samen wonen en naar elkaar omzien. Bij deze stip op de horizon horen 10 uitgangspunten. Met deze uitgangspunten zorgen we ervoor dat het landelijk gebied van Voorst ook daadwerkelijk het groenste hart in de IJsselvallei wordt.

1. We maken onze diverse landschappen (nog) beter
2. Steden en dorpen groeien niet aan elkaar
3. De logica van de bodem en het water is de basis van ontwikkeling
4. We zorgen ervoor dat landbouw en natuur goed samengaan
5. Beleving van het landelijk gebied versterkt de positie van het groene hart
6. We clusteren woningbouw in en rondom dorpen
7. We zetten woningbouw in om de leefbaarheid van dorpen te versterken
8. We helpen duurzame initiatieven
9. Lokale regie waar dat kan
10. Elke ontwikkeling draagt bij aan Voorst als groene hart

1 WE MAKEN ONZE DIVERSE LANDSCHAPPEN (NOG) BETER

In de gemeente Voorst, tussen Veluwe en IJssel, zijn op relatief korte afstand van elkaar uiteenlopende landschappen te vinden, van uiterwaarden tot polders tot bossen tot beekdalen. Deze diversiteit is dé kwaliteit van Voorst als groen hart tussen de steden. Om werk te maken van gemeente Voorst als groen hart, is het daarom belangrijk om zuinig te zijn op onze groene kwaliteiten. We willen onze landschappen daarom (nog) beter en herkenbaarder maken. In 2040 zijn de diverse landschappen die Voorst rijk is ecologisch, cultuurhistorisch en ruimtelijk van hoge kwaliteit.

Een stevig 'groen en blauw raamwerk'

Als we willen dat Voorst het groene hart van de Stedendriehoek is en blijft, moeten we ons uiterste best doen om de groene kwaliteiten te behouden en beter te maken. Dit beter maken zit 'm in het verbeteren van de onderscheidende kwaliteiten van de diverse landschappen, maar ook het beter verbinden van bestaande groene kwaliteiten, zodat een duidelijk 'groen en blauw raamwerk' ontstaat. Dit raamwerk, dat bestaat uit allerlei smaken groen, van beschermde natuur tot agrarisch landschap tot het watersysteem, geeft het groene hart een stevige basis en levert een bijdrage aan opgaven op het gebied van water, bodem en biodiversiteit.

Verbeteringen op de grote én de kleine schaal

We werken de komende jaren aan dit groen en blauw raamwerk op het niveau van de gemeente als geheel, zodat er een duidelijke hoofdstructuur ontstaat. Naast deze grotere schaal zetten we ons in voor groene en blauwe verbindingen op de kleinere schaal, 'groenblauwe dooradering' genaamd. Dit gaat over de aanplant van heggen, struweelhagen, het maken van natuurvriendelijke oevers, bloemrijke akkerranden en andere groene en blauwe 'aders' in het landschap. Dit doen we o.a. in de vorm van gebiedsprocessen, waarin we met grondeigenaren en andere belanghebbenden samenwerken. We werken nauw samen met partners in en rondom Voorst.

Passend bij de diverse cultuurhistorische landschappen

We versterken het groen en blauwe raamwerk passend bij de diverse landschappen van Voorst. De uiterwaarden, oeverwallen, bossen, veen-, kamp- en heide-ontginningen kennen elk hun eigen kwaliteiten. We kiezen voor inrichting en beplanting die past bij deze verschillende (cultuurhistorische) landschappen.

VOORBEELDEN VAN HET VERBETEREN VAN LANDSCHAPPEN

Er zijn mooie voorbeelden te vinden van gebiedsprocessen waarbij de kwaliteiten van cultuurhistorische landschappen onder druk stonden, maar weer zichtbaar zijn gemaakt en nu breed worden gekoesterd.

Natte natuur op broekgronden

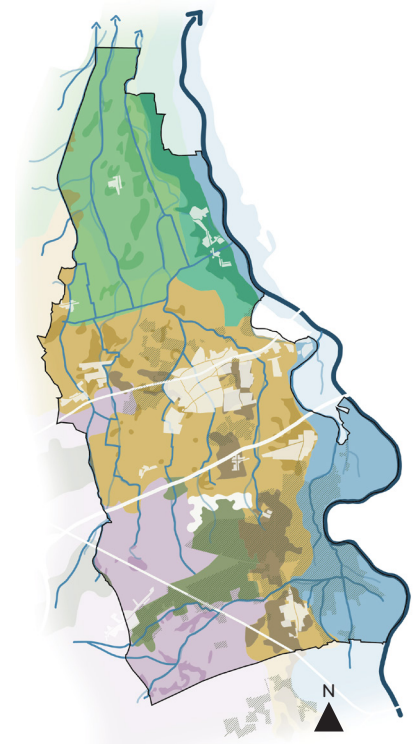
Een voorbeeld van zo'n gebiedsproces binnen onze gemeente is de ontwikkeling van het Weteringse Broek, tussen Teuge en Apeldoorn. Op de van oorsprong lage, nattere gronden - broekgronden - is natuur ontwikkeld en er zijn fiets- en wandelpaden aangelegd zodat een recreatief aantrekkelijk landschap is ontstaan waar bewoners uit de stad en omliggende dorpen welkom zijn. De nieuwe natuur draagt bij aan verbetering van de waterkwaliteit en biedt ruimte om water te bergen bij hevige regenval. De meest geschikte gronden zijn bewaard gebleven voor de landbouw. Kavelruil heeft doorgaande agrariërs in het gebied geholpen hun bedrijfsvoering te verbeteren.

Behoud en aanplant van karakteristieke heggen

Ook buiten de gemeente zijn goede voorbeelden te vinden, waaronder het Maasheggengebied. Dit gebied bij Boxmeer staat bekend om zijn karakteristieke heggenstructuur, gevormd door met elkaar verweven meidoorn- en sleedoornhagen, die al eeuwenlang worden gebruikt als natuurlijke perceelafschijding. Het vlechten van de heggen is een ambacht dat tot op de dag van vandaag wordt uitgeoefend en zelfs een nationaal kampioenschap kent. Zo blijven de karakteristieke heggen behouden en het bijzondere landschap beleefbaar.

- Cultuurhistorische landschappen in gemeente Voorst**
- Huidige waterlopen
 - Natuurlijke, vroegere waterlopen (Vroegere) uiterwaarden
 - Rivierduinen en stroomrugontginning langs de IJssel
 - Veenontginning op de overstromingsvlakte met kreekruigen
 - Kampontginning op de dekzandvlaktes en -ruggen
 - Ontgonnen heide op de dekzandvlaktes en -ruggen
 - Vroegere heidebebossing
 - Essen (hooggelegen plekken) op de kampontginningen

2 STEDEN EN DORPEN GROEIEN NIET AAN ELKAAR

Om gemeente Voorst als groene hart goed herkenbaar te maken, is het belangrijk dat de dorpen van gemeente Voorst niet aan de steden vastgroeien. In 2040 heeft gemeente Voorst duidelijke, groene overgangen tussen stad, land en dorpen.

Strategische uitbreiding van het natuurnetwerk

Om groene, onbebouwde zones tussen de steden en dorpen te behouden, is het helpend deze zones te beschermen tegen ontwikkelingen zoals grootschalige woningbouw of bedrijventerreinen. Dit kan bijvoorbeeld door er natuur of landschap met een beschermde status van te maken. We willen de komende jaren ons natuurnetwerk op strategische plekken uitbreiden en bestaande stukken natuur beter met elkaar verbinden om te zorgen dat steden en dorpen niet aan elkaar groeien. Deze uitbreidingen maken van de bestaande natuur een duidelijke groene hoofdstructuur. De hoofdstructuur zorgt ervoor dat er helder onderscheid bestaat tussen stad en land en tussen dorpen onderling. Zo koesteren we de eigenheid en onderscheidende identiteit van de dorpen.

Functies in het groen in het middengebied

Naast plekken die we bewust onbebouwd laten, moet er ook voldoende ruimte blijven voor de ontwikkeling van (betaalbare) woningen en werklocaties. Ook hier hebben inwoners van Voorst behoefte aan. Het middengebied van Voorst - het gebied grofweg tussen Apeldoorn en Deventer en tussen Teuge en Klarenbeek - is hier (deels) aantrekkelijk voor, o.a. vanwege de goede bereikbaarheid. Dergelijke ontwikkelingen kunnen iets bijdragen aan de leefbaarheid van gemeente Voorst, maar er is ook het risico dat kwaliteiten verloren gaan. We kiezen daarom heel bewust óók voor smaken groen met ontwikkelruimte in het middengebied van Voorst; ontwikkelingen in combinatie met versterking van de kwaliteit van ons groen en ook ons 'blauw', het watersysteem.

Het landgoedmodel als inspiratie voor het middengebied

Een typisch Voorster inspiratiebron voor de combinatie van functies in het groen is het landgoed. In het middengebied zijn diverse historische landgoederen te vinden. Een landgoed heeft van oudsher een combinatie van functies binnen een samenhangende structuur. Er wordt gewoond, er wordt gewerkt, er is landbouw en er is natuur; nut en schoonheid gaan hand in hand. Waar nodig helpen de verschillende onderdelen elkaar (financieel) een handje. We zien deze 'landgoedsfeer' als passende manier om de ruimte tussen de groene buffers in het middengebied te ontwikkelen.

VOORBEELDEN VAN GROENE BUFFERS TUSSEN STEDEN EN DORPEN

We zorgen voor een manier om groene buffers tussen steden en dorpen te behouden, te versterken en waar nodig te maken. We onderzoeken hoe we dit het beste kunnen doen in Voorst. Andere plekken in Nederland bieden inspiratie:

'Groengarantie' tussen Ede en Veenendaal

De Groene Grens is een natuur- en recreatiegebied dat is aangelegd om ervoor te zorgen dat de gemeentes Ede en Veenendaal, waar veel woningen worden gebouwd, niet aan elkaar groeien. Bijzonder is dat het behoud van deze groene buffer tussen de gemeentes is vastgelegd met 'groengaranties'. De aanleg van het natuurgebied is onderdeel van een grotere gebiedsontwikkeling, waarbij ook woningen grenzend aan de nieuwe natuur worden gebouwd. Deze bouwkvavels kregen een 'groengarantie', wat betekent dat er een erfdienstbaarheid op de bouwkvavels geldt waardoor de aangelegde natuur minstens vijftig jaar behouden moet blijven. Met de verkoop van deze kvavels is de aankoop en aanleg van het natuurgebied betaald.

'Landschapspark' Lingezegen tussen Arnhem en Nijmegen

Een ander voorbeeld van een manier om te voorkomen dat dorpen of steden aan elkaar groeien is Park Lingezegen tussen Arnhem en Nijmegen. Lingezegen is ontstaan als reactie op de steeds verdere verstedelijking van de stadsregio Arnhem-Nijmegen. Park Lingezegen is een 'Landschapspark'. De term Landschapspark wordt gebruikt voor het benoemen van gebieden met grote landschappelijke kwaliteit die men graag wil beschermen. De 1700 hectares van het park bestaan uit natuur, maar ook uit agrarische gronden; wat het een interessant voorbeeld maakt voor gemeente Voorst. Het gebied is een groene uitloop waar inwoners van de stadsregio terecht kunnen voor een wandeling, fietstocht, lokaal voedsel en cultuur.

Het Boerenlandgoed als principe voor functies in het groen

In gemeente Voorst zijn diverse oude landgoederen te vinden, maar er zijn ook mogelijkheden om nieuwe landgoederen te maken. Het Boerenlandgoed is hier een voorbeeld van. Het Boerenlandgoed is een bedrijfsmodel dat grondgebonden landbouw, natuur en landschap combineert en gebruik maakt van de fiscale voordelen van de Natuurschoonwet (NSW). Het model heeft voordelen voor agrariërs die hun bedrijf willen beëindigen, maar ook voor erfopvolgers. Zeker voor het middengebied van gemeente Voorst is dit model interessant, omdat het mogelijkheden biedt agrarisch grondgebruik te combineren met recreatie, woningbouw, versterking van het landschap en natuurontwikkeling.

3 DE LOGICA VAN DE BODEM EN HET WATER IS DE BASIS VOOR ONTWIKKELING

De bodem is de basis van al ons landgebruik. Sommige plekken liggen hoog, andere plekken liggen lager. We hebben zandgronden en ook kleigronden. Om in te spelen op het veranderende weer, oplossingen te vinden voor problemen zoals verdroging en bij te dragen aan een gezonde bodem, houden we bij nieuwe projecten altijd rekening met de logica van de bodem en het water. In 2040 past al ons landgebruik bij ons water- en bodemsysteem.

Plannen? Altijd passend bij de logica van water en bodem

Bij elke ontwikkeling nemen we de logica van de bodem en het watersysteem als uitgangspunt. Dit betekent dat natuur op lage, natte gronden anders is dan natuur op hoge zandgronden. Ook bouwprojecten volgen de logica van de bodem. Het is niet logisch om (veel) te bouwen op gronden waar het risico op wateroverlast of overstroming (in de toekomst) het grootst is. Dit betekent dat we:

- niet bouwen in de buitendijkse gebieden, de uiterwaarden
- zeer terughoudend zijn met bouwen in de beekdalen
- in lage, nattere gebieden zoals Nijbroek en De Vecht alleen kleinschalige ontwikkelingen toestaan
- zorgvuldig kijken waar wel en niet gebouwd kan worden in delen van Voorst waar de ondergrond wisselvallig qua hoogte en samenstelling is, zoals bij Teuge en Wilp-Achterhoek
- we het liefst bouwen op de hogere gronden van de gemeente Voorst, uiteraard rekening houdend met bestaande bossen en andere landschappelijke kwaliteiten

Meebewegen met de natuurlijke waterloop

We beïnvloeden de waterhuishouding zo min mogelijk, maar bewegen waar het kan mee met de natuurlijke loop van water. Door meer mee te bewegen, zorgen we ervoor dat ook op de lange termijn ons waterbeheer op orde is. We geven ruimte aan water en aan waterberging en voeren water niet sneller af dan noodzakelijk voor ons landgebruik. Natuur draagt waar het kan bij aan een robuust watersysteem en helpt om water vast te houden bij droogte of biedt ruimte om water te bergen bij hevige regenval.

Een gezonde bodem

Naast dat nieuwe ontwikkelingen rekening houden met de bodem, zien we ook graag dat huidig landgebruik bijdraagt aan een bodem die ook voor de volgende generaties voldoende gezond en vruchtbaar is. We zien meer aandacht voor bodemleven als onmisbaar voor boeren en andere grondeigenaren in de toekomst.

VOORBEELDEN VAN DE LOGICA VAN BODEM EN WATER ALS BASIS

We nemen bij elke toekomstige ontwikkeling de logica van de bodem en het water als uitgangspunt. Hier zijn al mooie voorbeelden van te vinden:

Bufferende 'klimaatmantels' langs de Nijbroekse wetering

Een voorbeeld van het verbeteren van de veerkracht van het watersysteem is de aanleg van 'klimaatmantels' langs de Nijbroekse wetering in polder Nijbroek. Dit is een zone langs het water die als buffer dient om de gevolgen van het veranderende klimaat op te vangen. Met natuurvriendelijke oevers, rabattenbosjes en natte graslanden wordt ruimte gemaakt om water te bergen of juist langer vast te houden.

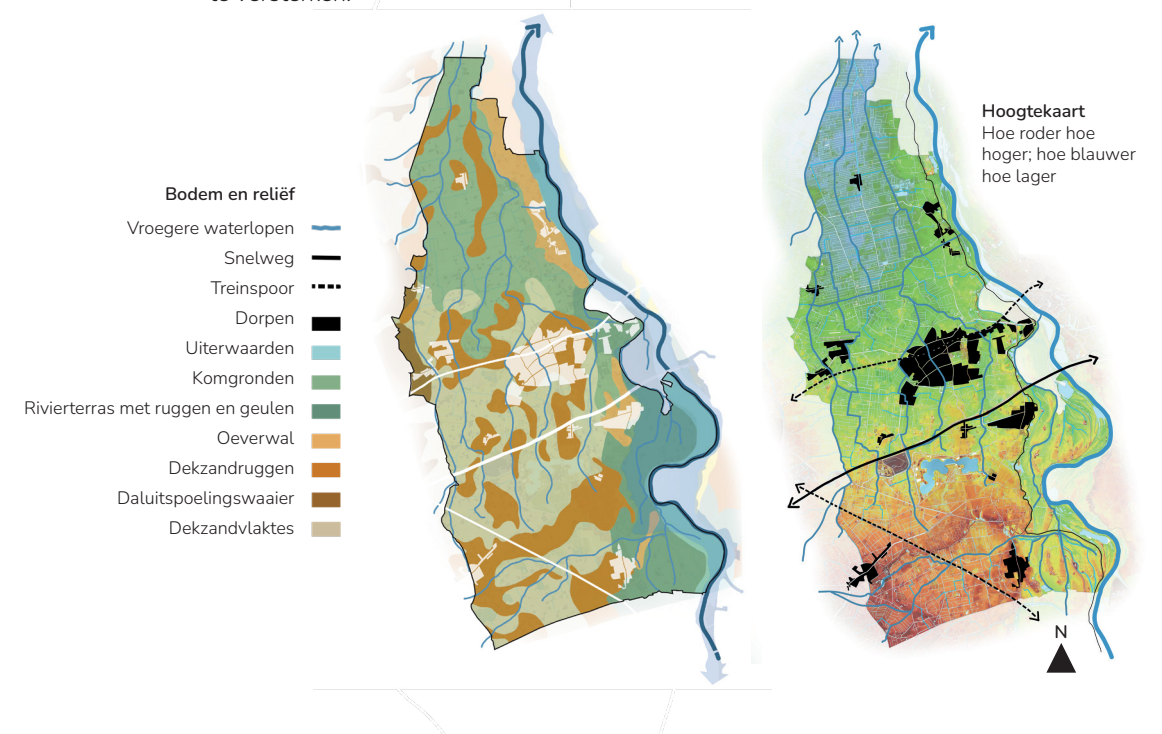
Bouwplannen met de logica van water en bodem als basis

Plannen voor de bouw van een nieuwe wijk aan de rand van de stad Oss, in Noord-Brabant, hebben een hele andere vorm gekregen nadat meer rekening gehouden werd met water en bodem. Door meer rekening te houden met bijvoorbeeld de hoeveelheid water die door de Maas loopt over 50 jaar, bleken sommige locaties minder geschikt om te bouwen en hebben ontwerpers andere, meer geschikte plekken gekozen.

Compost voor een duurzaam bodemleven

Diverse agrariërs in de regio Brummen, waaronder ook agrariërs in de gemeente Voorst, zijn onderdeel van een leernetwerk over toekomstbestendige landbouw. In dit netwerk is ervaring opgedaan met het composteren van maaisel en ander organisch materiaal op de boerderijen. De compost wordt gebruikt om het bodemleven op de agrarische gronden te versterken.

4 WE ZORGEN ERVOOR DAT LANDBOUW EN NATUUR GOED SAMENGAAN

Landbouw is een onmisbaar onderdeel van ons landelijk gebied. We realiseren ons dat we beperkt invloed hebben op het landbouwbeleid. Toch spreken we uit dat we agrarische ondernemers zien als belangrijke spelers in het produceren van ons voedsel en het versterken, beheren en zichtbaar maken van Voorst als groene hart. We spannen ons als gemeente in voor wat wél mogelijk is. In 2040 is gemeente Voorst dé plek waar we laten zien dat landbouw en natuur goed samen gaan. Want als dit in een landelijke gemeente als Voorst niet lukt, waar dan wel?

Toekomstbestendige bedrijfsmodellen

We zien boeren als onmisbaar voor ons buitengebied. We hebben ook in de toekomst inwoners nodig die zich verbonden voelen met het land, er zorg voor willen dragen, ons van voedsel voorzien en daar ook gezond in kunnen ondernemen.

We zien het liefst agrarische bedrijven met een toekomstbestendig, volhoudbaar bedrijfsmodel. We bedoelen daarmee dat de boer een gezond inkomen heeft en ruimte heeft om op eigen manier te ondernemen, binnen heldere kaders. We bedoelen met een volhoudbaar bedrijfsmodel ook dat agrariërs op zo'n manier boeren dat het land voor volgende generaties ook gezond en vruchtbaar is. De afgelopen jaren is hier steeds meer aandacht voor gekomen vanuit maatschappelijk bewustzijn, vertaald in wet- en regelgeving. Elke boer krijgt in meer of mindere mate te maken met de transitie naar meer duurzame landbouw, ook in Voorst.

Overbruggen van de kloof tussen landbouw en natuur

In de maatschappelijke discussies over de landbouw zagen we de afgelopen jaren een sterke polarisatie tussen natuur en landbouw. Dit is echter niet helpend en doet ook geen recht aan het werk van veel boeren. Als landelijke gemeente willen we ons maximaal inzetten om landbouw en natuurwaarden samen te laten gaan en landbouw een vanzelfsprekend, belangrijk onderdeel te maken van een duurzame toekomst.

Het groene hart als moestuin van de regio

In het noorden en ten zuiden van de landgoederen in gemeente Voorst zien we met name ruimte voor landbouw gericht op voedselproductie. Aandacht voor landschap en biodiversiteit is hierbij vanzelfsprekend. In het middengebied van Voorst zien we ruimte voor diversere vormen van landbouw, bijvoorbeeld ook tuinbouw of een boomkwekerij. In het middengebied, dichtbij Apeldoorn en Deventer, liggen ook gecombineerde bedrijfsmodellen voor de hand, denk aan agrotourisme, zorg of verkoop van streekproducten. Het groene hart is zo ook 'moestuin van de stad', zoals dat vroeger, o.a. in Steenenkamer, ook was.

VOORBEELDEN WAARIN LANDBOUW EN NATUUR SAMENGAAN

We willen als gemeente het samengaan van landbouw en natuur stimuleren. Er zijn in en rondom onze gemeente al verschillende voorbeelden die laten zien dat er mogelijkheden zijn:

Gebiedscoöperatie Zuidelijke IJsselvallei

Ten zuiden van de gemeente Voorst werkt de Gebiedscoöperatie Zuidelijke IJsselvallei, een samenwerkingsverband van boeren, aan het behoud en het versterken van de agrarische sector, met aandacht voor het karakteristieke cultuur- en natuurlandschap waarin ze werken. Ze bundelen kennis en starten gezamenlijke projecten. Met de coöperatie nemen agrariërs uit het gebied de regie om ervoor te zorgen dat de landbouwbedrijven ook in de toekomst aantrekkelijk blijven in dit gebied.

Langdurige beheercontracten in De Ooijpolder

In de Ooijpolder, een gebied ten oosten van Nijmegen, is in samenwerking met boeren een plan voor het landschap gemaakt. Het plan richt zich op randen van akkers en weilanden. Hier is plek voor o.a. houtwallen, heggen, singels en natuurvriendelijke slootoevers; boeren en andere grondeigenaren (die dat willen) in het gebied konden zelf kiezen welke landschapselementen ze toe wilden voegen. De boeren krijgen een vergoeding voor zowel het beheer als het grondgebruik vanuit een landschapsfonds. Bijzonder is dat er beheercontracten zijn afgesloten voor 30 jaar. Subsidies voor landschapsbeheer worden vaak voor enkele jaren uitgegeven en zijn voortdurend onderwerp van politieke discussie. De 30-jarige privaatrechtelijke contracten geven agrarische ondernemers vastigheid.

Voederhagen voor vee en biodiversiteit

Voederhagen zijn hagen die bestaan uit verschillende bomen en struiken en bieden aanvullende voedingsstoffen voor koeien, paarden, geiten en schapen. Voeding die een dier uit een heg kan halen hoeft niet aangekocht te worden. De voederhaag is voedselbron voor vee, vooral in de winter als ander voedsel schaarser is, en versterkt ook de biodiversiteit. De haag biedt plek voor o.a. vogels, die plaaginsecten eten waardoor akkerbouwers het gebruik van bestrijdingsmiddelen kunnen beperken. Ook draagt de heg bij aan een gezonde bodem. Melkveehouders Arnold en Gijs van Schriek uit Voorst experimenteren hiermee. Ze geven aan dat in een meter vanaf de haag de opbrengst van het landbouwgewas wat minder is (door o.a. schaduw), maar dat in de daaropvolgende meters het gewas juist extra groeit. Dit komt door een beter microklimaat en minder beschadiging door wind. De haag zorgt zo voor een nettoverhoging van de productie.

5 BELEVING VAN HET LANDELIJK GEBIED VERSTERKT DE POSITIE VAN HET GROENE HART

Om Voorst als groene hart een sterke positie te geven is het belangrijk onze groene kwaliteiten te versterken. Het is echter net zo belangrijk dat alle inwoners van Voorst en ook de mensen in de bredere regio deze groene kwaliteiten waarderen. Dit doen we door het groene hart óók een plek te maken voor ontspanning. In 2040 is gemeente Voorst een plek waar inwoners en bezoekers (nog beter) de diverse landschappen kunnen beleven, de vruchten van het land kunnen proeven en van de rijke cultuurhistorie kunnen genieten. Het groene hart wordt onmisbaar voor een gezonde leefomgeving in de regio.

Nieuwe recreatieve mogelijkheden

Recreatie is een van de functies die het landschap van gemeente Voorst ook in de toekomst betekenis en relevantie geven. De diverse landschappen en rijke cultuurhistorie maken het landelijk gebied van Voorst een aantrekkelijk gebied om naartoe te gaan, voor zowel inwoners uit de gemeente als uit de regio. Het aantal inwoners in de Stedendriehoek zal de komende jaren groeien. Het aantal recreanten zal daarmee ook toenemen. De druk op de (recreatieve) ruimte wordt groter. Het is daarom noodzaak om de recreatieve mogelijkheden in gemeente Voorst te verbeteren en te vergroten.

Een plek voor rustzoekers, harmoniezoekers en inzichtzoekers

Door recreatieve mogelijkheden bewust vorm te geven, kunnen we sturen welk type recreant op welke plek komt. We zetten in op type recreanten die passen bij Voorst als groene hart. Dit zijn 'rustzoekers', maar ook 'harmoniezoekers' en 'inzichtzoekers'. Voor de laatste twee doelgroepen is nog relatief weinig aanbod in Voorst.

Passend bij de kwaliteiten van Voorst

We werken de komende jaren aan nieuw recreatief aanbod en nieuwe recreatieve routes. We maken (nieuwe) recreatieve verbindingen van wonen naar groen. Deze recreatieve ontwikkelingen moeten bijdragen aan Voorst als groen hart, bijvoorbeeld door bij te dragen aan de toegankelijkheid en beleving van landschap en cultuurhistorie, kansen voor de landbouw of duurzaam ondernemerschap.

VOORBEELDEN VAN BELEVING TER VERSTERKING VAN HET GROENE HART

Beleving van het groene hart maakt dat mensen in en rondom gemeente Voorst het groene hart waarderen en er zuinig op willen zijn. We verbeteren daarom ons recreatieve aanbod. Er zijn allerlei voorbeelden van (werken aan) aanbod dat past in het groen:

Meer inwoners, meer recreatief groen

In de provincie Utrecht werken meer dan 40 partijen samen aan meer en beter groen; groen dat bekender is, diverser en makkelijk toegankelijk. Want er komen steeds meer mensen in de provincie Utrecht wonen. Groen is essentieel voor het geluk en de gezondheid van inwoners. Het programma 'Groen Groeit Mee' zorgt ervoor dat recreatief groen, natuur, water en landschap meegroeien met het stijgende aantal woningen. Dit is goed voor inwoners, maar draagt ook bij aan opgaven zoals klimaatadaptatie en biodiversiteit.

Natuurinclusieve vakantieverblijven

Het programma Vitale Vakantieparken helpt minicampings tot grotere vakantieparken op de Veluwe om meer natuurinclusief te worden. Camping- en parkeigenaren worden ondersteund door landschapsontwerpers en kennis over beplanting. Ook worden er plantdagen georganiseerd. Zo wordt gestimuleerd dat vakantieverblijven passen bij de kwaliteiten van de Veluwe.

Recreanten op de juiste plek ontvangen en op pad laten gaan

In Nunspeet werkt men aan een verbeterde 'ontvangstlocatie' voor recreanten. Een ontvangstlocatie is een plek waar bezoekers ontvangen worden, als startpunt van hun wandeltocht, fietstocht of verblijf in de omgeving. Door zo'n ontvangstlocatie goed te ontwerpen en te verbinden met het recreatieve aanbod in de omgeving, stuurt gemeente Nunspeet hoe mensen zich door het gebied bewegen. Op sommige plekken is ruimte voor recreatie, op andere plekken wordt de natuur juist met rust gelaten. Door een ontvangstlocatie goed met het openbaar vervoer te verbinden, wordt bovendien gestimuleerd dat recreanten niet de auto pakken, maar een duurzamer alternatief kiezen.

6 WE CLUSTEREN WONINGBOUW IN EN RONDOM DORPEN

De komende jaren moeten er veel woningen worden gebouwd. In de steden rondom ons, maar ook in de gemeente Voorst zelf is behoefte aan woningen. Voor boeren is de bouw van woningen een manier om een verandering in bedrijfsmodel te financieren of te kunnen stoppen. Inwoners van gemeente Voorst, waaronder agrariërs die graag door boeren, vinden het echter niet wenselijk dat er op allerlei plekken in het buitengebied nieuwe clusters van woningen worden gebouwd. We zetten daarom in op het clusteren van woningbouw in en rondom dorpen, zodat het land daarbuiten onderdeel van ons productieve (natuur)landschap kan blijven.

Rood-voor-groen beleid

Het rood-voor-groen beleid van gemeente Voorst maakt het mogelijk om woningen - of andere 'rode' ontwikkelingen - te realiseren, in ruil voor de versterking van landschap, natuur of andere maatschappelijke waarden. Inwoners geven aan dit een helpend instrument te vinden voor Voorst. Voor stoppende boeren is het een aantrekkelijke manier om hun erf of gronden een nieuwe functie te geven zonder te hoeven verhuizen. Omdat er de komende jaren meer stoppende boeren zullen zijn, is de verwachting dat dit soort initiatieven toeneemt.

Clusteren van initiatieven

We zien het rood-voor-groen beleid als een mooie manier om lokaal aan diverse maatschappelijke opgaven bij te dragen, maar hebben ook behoefte aan meer samenhang in woningbouwprojecten. Het is niet wenselijk dat er op heel veel plekken nieuwe bebouwing in het buitengebied verrijst. We zetten daarom in op het clusteren van woningbouwinitiatieven in en rondom de dorpen. Op boerenerven zijn wel ontwikkelingen mogelijk, maar alleen kleinschalig van aard. In ons productieve landschap denken we dan aan 1 tot 3 woningen. In het middengebied van Voorst zouden dit ook wat meer woningen kunnen zijn, afhankelijk van de plek en de bijdrage aan Voorst als groene hart.

Dorpsranden als overgang van dorp naar land

Ook besteden we de komende jaren aandacht aan de dorpsranden. Om wonen en (agrarisch) werken ook op de lange termijn goed samen te laten gaan, is het slim om dorpsranden als een (recreatieve) overgangszone vorm te geven. Net zoals het minder handig is om woonwijken midden in het buitengebied te bouwen, is het tegen de dorpen aan bijvoorbeeld niet prettig om met (chemische) gewasbeschermingsmiddelen te werken. Landschapsversterking in de dorpsranden biedt bewoners bovendien recreatieve mogelijkheden dichtbij huis.

VOORBEELDEN VAN MOGELIJKHEDEN OM WONINGEN TE CLUSTEREN

We ontwikkelen een instrument dat het mogelijk maakt dat initiatiefnemers in het buitengebied met plannen voor meerdere woningen niet op hun eigen erf, maar juist in of nabij dorpen kunnen bouwen. Dit instrument is er nu nog niet, maar wel belangrijk voor meer sturing op woningbouw in het buitengebied. We onderzoeken verschillende mogelijkheden en voorbeelden uit andere gemeentes:

Kavelruil

Kavelruil gaat uit van een vrijwillige ruil van gronden tussen eigenaren, waarbij bouwrechten worden geconcentreerd op een gewenste locatie. De gemeente fungeert als regisseur en kan met subsidie of compensatie eigenaren stimuleren om mee te doen. Dergelijke kavelruil is vergelijkbaar met ruilverkaveling die we kennen in het landelijk gebied, maar dan in steden en dorpen. Kavelruil is een vrijwillig instrument; het werkt alleen als de partijen een gedeeld belang hebben en allemaal mee willen doen.

Verhandelbare bouwrechten

Een andere manier om bouw kavels te verplaatsen naar plekken in of aan dorpskernen is het verhandelbaar maken van bouwrechten. Stoppende boeren kunnen met de rood-voor-rood regeling bijvoorbeeld woningbouwrechten krijgen in ruil voor sloop van stallen. Het is niet altijd wenselijk dat de stoppende boer deze bouwrechten op eigen gronden gebruikt. Door de bouwrechten verhandelbaar te maken, kunnen ze gekocht worden door iemand met grond op een plek waar het wél wenselijk is om woningen te bouwen, bijvoorbeeld nabij dorpskernen. Ook dit is een instrument om te verkennen, of dit toepasbaar is voor Voorst.

Meer (kleinere) woningen toestaan op erven nabij de dorpskernen

Ook is het een mogelijkheid om bij een rood-voor-groen initiatief meer woningen toe te staan op erven nabij de dorpskernen. Het is belangrijk dat dit voornamelijk betaalbare, kleinere woningen zijn, niet alleen grote woningen in het dure segment. Omdat de ontwikkeling van kleinere, betaalbare woningen financieel minder aantrekkelijk is, kan op daarvoor geschikte locaties aan de rand van dorpen, extra van dit soort woningen worden toegestaan naast de aantallen die mogelijk zijn op basis van het rekenmodel van het rood-voor-groen beleid. Een voorbeeld van zo'n erf nabij de dorpskern is Plan26 in Nijbroek. Dit leegstaande boerenerv (met van oorsprong één woning) is door de lokale Coöperatie Polder Nijbroek ontwikkeld tot gedeeld woonerf met vijf woningen, waaronder twee sociale huurwoningen voor starters uit het dorp.

7 WE ZETTEN WONINGBOUW IN OM DE LEEFBAARHEID VAN DORPEN TE VERSTERKEN

Er worden de komende jaren veel nieuwe woningen gebouwd in de Stedendriehoek. Een deel daarvan zal ook in gemeente Voorst gebouwd worden. We kijken hier met onze eigen bril naar. Woningbouw is voor ons geen doel op zich, maar een middel tot versterking van de dorpskernen. We denken vanuit de gewenste sociale en ruimtelijke kwaliteiten van een dorp. We bouwen in de vorm van integrale gebiedsontwikkelingen, waarbij de woningbouw bijdraagt aan de leefbaarheid van het dorp en omgeving. Bijvoorbeeld door voorzieningen een zetje in de rug te geven, betaalbare woningen voor jongeren te maken en woonvormen te ontwikkelen waarin mensen voor elkaar zorgen. Zo dragen we bij aan leefbare dorpen en hechte gemeenschappen.

Wat is belangrijk voor de leefbaarheid op de lange termijn?

We brengen - met dorpsbelangenverenigingen - per dorp in beeld welke woningbouwbehoefte er (ook op de langere termijn) is en op welke manier woningbouw de leefbaarheid zou kunnen versterken. Dit scherpt ons beeld in hoe we de woningbouwopgave voor Voorst (2000-4000 woningen de komende jaren) het beste in onze gemeente kunnen realiseren.

Bouwen op erven

Naast de voorkeur om woningen te clusteren bij de dorpskernen, zien we, met name dichtbij de kernen, ruimte voor kleinschalige woningbouw op erven in het buitengebied. Ook hier zien we woningbouw altijd als een middel om meer dan alleen een woning te realiseren. We zoeken ook hier naar lokale maatschappelijke meerwaarde. Deze meerwaarde kan zitten in het bouwen van betaalbare woningen, woningen voor specifieke doelgroepen zoals jongeren of ouderen, het versterken van lokale voorzieningen of verbetering van het landschap. We nemen deze bijdragen aan de leefbaarheid op in het rood-voor-groen beleid van gemeente Voorst.

Stimuleren van woonvormen waarbij bewoners omzien naar elkaar

Om omzien naar elkaar te versterken, wat in de toekomst misschien wel nog meer nodig is dan nu, staan we als gemeente open voor woonvormen die dit ondersteunen. We staan in de basis positief tegenover meergeneratiewonen, pre-mantelzorgwoningen, ook als er nog geen zorgindicatie is, wooncoöperaties en andere wooncollectieven. Dit betekent dat we ook flexibeler willen omgaan met de regels voor woningsplitsing en pre-mantelzorgwonen.

VOORBEELDEN VAN WONINGBOUW T.B.V. LEEFBAARHEID

Er zijn binnen en buiten gemeente Voorst goede voorbeelden te vinden van woningbouwontwikkelingen die ook bijdragen aan de leefbaarheid:

Wonen verbonden met elkaar

Vijfhoeven is een boerenwoonerf in Lopik. In zes wooneenheden delen hier twaalf bewoners een erf. De oude boerderij is verbouwd tot vier appartementen. Oude schuren zijn vervangen door twee nieuwe schuurwoningen. Elk huishouden heeft een eigen woning en privacy; samen dragen de bewoners zorg voor de boomgaard, de moestuin en andere onderdelen van het erf. Deze manier van wonen biedt hen verbinding, inspiratie en de mogelijkheid om duurzaam te leven.

Wonen met zorg voor ouderen

Het kleine dorp Hoogeloon, in Noord-Brabant, heeft een lokale woonzorgcoöperatie met als doel om te zorgen dat ouderen ook bij een toenemende zorgvraag in het dorp kunnen blijven wonen. Ze bieden diverse zorgdiensten, van een wekelijkse gezamenlijke maaltijd tot dagbesteding en zorgwoningen voor mensen met dementie.

Wonen als plek van inspiratie

Midden in de graslanden tussen de Friese dorpen Jorwert en Hijaart staat een monumentale boerderij. De oude, gerenoveerde boerderij is niet lang geleden geopend als nieuw klooster, Nijkleaster in het Fries. Het klooster is opgericht door bevlogen inwoners, die samenwerking hebben gezocht met de lokale protestantse kerk. De Nijkleaster gemeenschap is een 'klooster nieuwe stijl', ze willen een plek van rust, inspiratie en gemeenschap zijn. Een ieder die wil, ongeacht levensovertuiging, is welkom om mee te doen of een aantal dagen in de boerderij te verblijven.

8 WE HELPEN DUURZAME INITIATIEVEN

De toekomst van Voorst als groen hart bouwt op de relatie tussen mens en landschap. Deze blik op het landelijk gebied van gemeente Voorst geeft ruimte voor initiatieven van inwoners en (agrarisch) ondernemers. We helpen duurzame initiatieven die bijdragen aan Voorst als groen hart; met balans tussen mens, natuur en economie. De opwek van duurzame energie, de productie van biobased materiaal of de opwek van biogas zijn voorbeelden van duurzame initiatieven die kansen bieden voor het agrarisch gebied. Uitgangspunt is dat deze nieuwe economische initiatieven bijdragen aan andere belangen, zoals ecologie, waterberging of recreatie.

Duurzame energie: focus op balans in vraag en aanbod

De energietransitie vraagt veel van de bestaande energie-infrastructuur. We gaan van een fossiel, centraal systeem naar een fossielvrij en decentraal systeem. Daarom moet er niet meer enkel gekeken worden naar opwek, maar naar slimme energiesystemen. Er worden geen zonneparken of windmolens geplaatst zonder dat er naar het integrale energiesysteem wordt gekeken. Energieopslag is hierbij een belangrijk onderdeel. Niet om te handelen op de energiemarkt (waardoor het de energiemarkt verstoort), maar om het elektriciteitsnetwerk te ondersteunen. Een koppeling met lokale afname en de warmtetransitie is de ideale situatie.¹

Duurzame energie om andere belangen mogelijk te maken

In 2040 wekken we steeds meer van de energievraag zelf op. We focussen op de koppeling van duurzame opwek en lokale afname. Lokaal eigenaarschap (50%), waarbij inwoners en lokale ondernemers profiteren van de opbrengsten, is ons uitgangspunt. We willen dat de initiatieven niet alleen bijdragen aan de opwek van duurzame energie, maar ook bijdragen aan andere opgaven, zoals waterberging, ecologie, biodiversiteit, educatie en recreatie. We sturen op minimaal 30% landschappelijke inpassing.

Groen gas, biobased bouwmaterialen en andere duurzaam ondernemerschap

Ook andere duurzame initiatieven ondersteunen we graag. Denk aan de productie van groen gas. Dit biedt agrariërs een extra inkomstenbron en draagt bij aan de duurzame verwarming van onze huizen. Ook ondersteunen we de productie en afname van biobased bouwmaterialen. Dergelijke initiatieven ondersteunen onze lokale economie. Een duurzame lokale economie, passend bij de kwaliteiten van Voorst als groene hart.

¹ Tijdens de raadsvergadering van maandag 7 april 2025 heeft de gemeenteraad onder agendapunt '6. Uitgangspunten beleid RES 2.0; n.a.v. het besluit voert de raad het debat over wind- en kernenergie' een amendement aangenomen, waarin kaderstellend wordt beschreven dat in de gemeente Voorst geen ruimte is voor windmolens hoger dan 25 meter.

VOORBEELDEN VAN DUURZAME INITIATIEVEN

Inspiratie voor duurzame initiatieven is nu al volop te vinden:

Energie Hub Teuge

De Smart Energy Hub Teuge heeft als doel om energie op een slimme manier op te wekken, op te slaan en te verdelen in het dorp Teuge. Dit initiatief is gestart door het Algemeen Belang Teuge samen met de energiecoöperatie Burgers met Energie. Ze willen ervoor zorgen dat Teuge zelfvoorzienend wordt op het gebied van energie. Opgewekte zonne-energie wordt bewaard en gedeeld met bewoners en ondernemers. Een mooi voorbeeld is de samenwerking met de E-Flight Academy op vliegveld Teuge. Hier worden elektrische vliegtuigen opgeladen met lokaal opgewekte zonne-energie.

Mestvergister bij de boer

Een mestvergister is een installatie die mest van dieren (zoals koeien en varkens) omzet in biogas. Dit kan gebruikt worden om stroom op te wekken of groen gas te maken. De warmte die vrij komt kan ook gebruikt worden om gebouwen te verwarmen. Mestvergisters helpen boeren dus om duurzame energie op te wekken en zorgen voor extra inkomen. In gemeente Voorst zijn al voorbeelden van boeren met een mestvergister.

Opwek in combinatie met versterking van natuur

Het natuurinclusieve zonneveld aan de Broekstraat in Klarenbeek laat zien hoe de opwek van energie samen kan gaan met verbetering van de biodiversiteit. Bovendien is 50% van het park in handen van lokale energiecoöperaties. Dit voorbeeld sluit aan bij de richtlijnen van de Provinciale Omgevingsverordening, die aangeven waar nieuwe initiatieven voor duurzame opwek aan moeten voldoen. Hierin wordt 50% lokaal eigenaarschap als streven gehanteerd. De verordening geeft ook aan dat de aanleg van een zonneveld op landbouwgrond alleen mogelijk is in combinatie met een substantiële agrarische functie, op landbouwgrond in transitie of als het zonneveld leidt tot vermindering van de netcongestie.

Boeren voor Biobased Bouwen

Het project Boeren voor Biobased Bouwen werkt aan de samenwerking in de keten van biobased bouwmaterialen. Van het verbouwen van teeltgewassen, het verwerken van deze gewassen tot biobased bouwmaterialen en de toepassing van deze producten in de Stedendriehoek. Peter Voormeeren uit Terwolde is één van de boeren die de stap heeft gezet van veeteelt naar de productie van vezelhennep. Vezelhennep wordt o.a. verwerkt tot biobased isolatiemateriaal.

9 LOKALE REGIE WAAR DAT KAN

Een langetermijn blik en langdurige lokale betrokkenheid zijn noodzakelijk om samen te bouwen aan een landelijk gebied waar zowel landschap als gemeenschap floreren. We ondersteunen daarom lokale organisatiestructuren die langetermijndenken en lokale betrokkenheid versterken, passend bij de actieve, hechte gemeenschappen in onze dorpen. In 2040 spelen deze gemeenschappen nog steeds een cruciale rol in de leefbaarheid van het landelijk gebied. Inwoners geven met elkaar, vanuit lokale regie, vorm aan hun leefomgeving. Waar gewenst helpen we een handje.

Lokale regie en een langetermijn blik

We zetten langetermijn succes boven kortetermijn gewin. Deze langetermijn blik is nodig om samen te bouwen aan een landelijk gebied waar zowel landschap als gemeenschap floreren. Niet alleen enkele individuen. We stimuleren daarom organisatiestructuren die lokale regie en langetermijndenken versterken. Denk aan (extra) ondersteuning van bestaande landgoederen, energiecoöperaties en dorpsbelangenverenigingen, maar ook nieuwe landgoederen of de oprichting van gebieds-, landbouw- of zorgcoöperaties.

Vooruitkijken

Behoud van actieve, hechte gemeenschappen in ons landelijk gebied is niet vanzelfsprekend. We stimuleren dorpsgemeenschappen om (ver) vooruit te kijken en na te denken over thema's als zorg, onderwijs, mobiliteit en wonen. Het voortbestaan van huidige voorzieningen is op de lange termijn soms onzeker. Door op tijd regie te nemen, kunnen essentiële ingrediënten voor leefbare dorpen behouden worden.

INSPIRATIE VOOR (MEER) LOKALE REGIE

Er zijn in de gemeente Voorst al vele mooie voorbeelden van lokale regie. In de toekomst is wellicht op andere of nog meer thema's lokale regie nodig om de leefbaarheid te behouden. Inspiratie is elders in Nederland te vinden.

Meedoen aan verduurzaming

Voorst kent diverse energiecoöperaties, één daarvan is Energierijk Voorst. Energierijk Voorst bevordert de samenwerking tussen bewoners, ondernemers en organisaties en zorgt ervoor dat inwoners mee kunnen doen aan projecten rondom lokale duurzame energie. Andere energiecoöperaties in gemeente Voorst zijn Burgers met Energie en Energiemarke Voorst.

Initiatief voor de natuur

Zo'n 15 bevlogen inwoners van De Worp spannen zich graag in natuur en natuurbeleving. Met de stichting Worpse Weelde ontwikkelen ze een voedselbos op 1 hectare grond in de gemeente Voorst, grenzend aan De Worp. Bewoners uit de buurt kunnen er elkaar ontmoeten, samen bezig zijn in de natuur en leren over wat de natuur te bieden heeft.

Samen duurzamer rijden

In het dorp Haren, bij Groningen, heeft een aantal inwoners het initiatief genomen om twee elektrische auto's aan te schaffen voor gedeeld gebruik. Iedereen die wil, kan onderdeel worden van de groep mensen die gebruik maakt van de auto's. De deelauto's vervangen vaak een tweede auto. In kleinere dorpen, waar het openbaar vervoer beperkt is, kan deelmobiliteit een goede manier zijn om toch duurzamer te reizen.

Lokale ouderenzorg

Het kleine, vergrijzende dorp Austerlitz in de provincie Utrecht maakte zich zorgen. Hoe zou men goed oud kunnen worden in het dorp? Inwoners namen het initiatief voor een groot gezamenlijk programma, met zorg én onderwijs én wonen én vrijwilligerswerk. Er werden plannen gemaakt voor het 'Hart van Austerlitz', een gebouw met een nieuwe basisschool, dorpshuis, medische post en (starters)woningen. Drijvende kracht in de ontwikkeling was de Coöperatieve Vereniging Austerlitz Zorgt, die zorgde dat de plannen samen met inwoners werden gemaakt. Nu is de vereniging opdrachtgever van een 'dorpsteam' met onder andere een 'dorpsondersteuner', die helpt bij het vinden van de juiste thuiszorg en medische zorg en vormt de vereniging een netwerk van vele vrijwilligers die allerlei sociale activiteiten organiseren.

10 ELKE ONTWIKKELING DRAAGT BIJ AAN VOORST ALS GROEN HART

In 2040 is het groene hart onmisbaar voor een veerkrachtig watersysteem, biodiversiteit, de beschikbaarheid van lokaal voedsel, duurzaam ondernemerschap, een gezonde woonomgeving, ruimte om naar buiten te gaan en om van de (agrarische) natuur te genieten. Zowel voor inwoners van gemeente Voorst als voor inwoners van de Stedendriehoek. Om deze sterke positie in de regio te realiseren, hebben we iedereen nodig. Elke ontwikkeling in gemeente Voorst draagt daarom op eigen wijze bij aan de kwaliteiten van Voorst als groene hart.

Uitwerking van rood-voor-groen beleid

Om ervoor te zorgen dat initiatieven die van meerwaarde zijn voor de toekomst van gemeente Voorst - ondanks dat ze allemaal verschillend zijn en lokaal maatwerk vragen - op een vergelijkbare manier beoordeeld worden, werken we de kaders en mogelijkheden van ons rood-voor-groen beleid verder uit. Deze doelen zijn voor ons belangrijk; hier kunnen initiatiefnemers dan ook aan bijdragen in ruil voor andere mogelijkheden:

- de wateropgave en klimaatadaptatie
- verbetering van de biodiversiteit
- versterking van de verschillende landschappen
- behoud en versterking van erfgoed en cultuurhistorische waarde
- gemeenschapszin, sociale kwaliteiten
- lokale voorzieningen
- recreatief aanbod, passend bij gemeente Voorst als groene hart
- duurzame landbouw
- betaalbare woningen
- woonvormen met maatschappelijke meerwaarde, zoals collectief wonen
- de energie- en warmtetransitie (lokaal eigenaarschap, landschappelijk ingepast)
- duurzaam ondernemerschap

Altijd lokaal maatwerk

De maatschappelijke opgaven waaraan we gezamenlijk willen werken gelden voor iedereen, de manier waarop deze het beste vorm kunnen krijgen verschilt per plek. We zetten ons als gemeente in voor lokaal maatwerk. Zo kunnen we plannen maken die bij de plek en de lokale behoefte passen.

VOORBEELDEN VAN ONTWIKKELINGEN DIE OOK BIJDRAGEN AAN HET GROENE HART

De afgelopen twee jaar hebben we geëxperimenteerd met het rood-voor-groen beleid. Dit heeft een leerzame voorbeelden opgeleverd van hoe we samen met initiatiefnemende agrariërs en andere inwoners en ondernemers werken aan onze groene kwaliteiten:

Boerengronden in verandering

Vlak buiten de dorpskern van Nijbroek hebben de broers Joan en Jeroen Veldwijk jarenlang koeien gemolken en vleeskalveren gemest. Er is geen opvolging; ze zullen hun bedrijfsactiviteiten afbouwen en stoppen. Ze hebben gezocht naar een nieuwe invulling van hun gronden, met meerwaarde voor het dorp. Met gebruik van de rood-voor-groen regeling hebben ze een plan gemaakt voor de ontwikkeling van zo'n 9 hectare (agrarische) natuur nabij de dorpskern, met rabattenbos, meters struweel, kruidenrijk grasland en een wintervoedselakker. Op het perceel dat tegen de dorpskern aanligt, wordt een aantal woningen van verschillende groottes gebouwd.

Verbetering van landgoederen

Een aantal bestaande landgoederen in de gemeente Voorst heeft de afgelopen jaren een herontwikkeling doorlopen. Eén van die landgoederen is de Grote Noordijk waarbij een deel van de erfgenamen zich heeft verenigd en zich samen met de provincie en de gemeente heeft ingezet voor een duurzame herontwikkeling van een groot gedeelte van het oorspronkelijke landgoed. Inmiddels zijn alle monumentale gebouwen gerestaureerd, is de restauratie van de moestuin in volle gang, hebben de bestaande bossen groot onderhoud gehad en is nieuw bos aangeplant.

Samen bijdragen aan een groter gebiedsproces

Het weteringse broek werd eerder al genoemd als voorbeeld van een gebiedsproces ter verbetering van het landschap. Maar het laat ook zien hoe verschillende kleinere projecten kunnen bijdragen aan een groter geheel. In dit gebiedsproces is namelijk samengewerkt door gemeenten Voorst en Apeldoorn, Natuurmonumenten en Waterschap Vallei en Veluwe, maar ook particuliere grondeigenaren. Zij hebben bijvoorbeeld ruimte gekregen een nieuwe woning te bouwen, in ruil voor de sloop van oude stappen en de aanleg van natuur passend bij de ambities voor het Weteringse Broek als geheel. Ook zijn nieuwe wandelpaden op deze manier gerealiseerd.

SAMENWERKEN AAN DE TOEKOMST VAN HET LANDELIJK GEBIED

Om Voorst als groenste hart waar te maken, hebben we als gemeente voor elk uitgangspunt verschillende maatregelen en vervolgacties op een rij gezet. Dit zijn de acties waar wij als gemeente mee aan de slag gaan de komende jaren. Maar het realiseren van de gedroomde toekomst kunnen we niet alleen. We hebben iedereen nodig. We nodigen je dan ook uit om met ons mee te doen.

Agenda waarmee we aan de slag gaan

Bij dit Programma Landelijk Gebied hoort een uitvoeringsagenda waarin de maatregelen en acties staan waar we de komende tijd mee aan de slag gaan. In deze agenda staan grotere en kleinere acties, die snel gerealiseerd kunnen worden of soms een lange adem vragen. We reflecteren jaarlijks op deze agenda, om te toetsen hoe het met de voorgenomen acties staat, of het nodig is om acties bij te stellen en hoe we de agenda kunnen aanvullen met de kennis van dat moment.

Uitwerking van het Programma Landelijk Gebied in de omgevingsvisie

Eén van de plekken waarin de inhoud van dit Programma Landelijk Gebied verankerd wordt, is de omgevingsvisie die van 2025 tot 2027 gemaakt wordt voor de gemeente als geheel. Het Programma Landelijk Gebied focust op het landelijk gebied als geheel. De uitwerking van de omgevingsvisie geeft de ruimte om in te zoomen op plekken en waar nodig verder uit te werken.

De ambitie om het Voorster landelijk gebied geen decor of museum, maar levendig, vitaal groen hart te maken, is een ambitie die belangen bij elkaar brengt. Een ambitie met wortels in ons verleden, als basis voor de toekomst. We nodigen je uit om met ons mee te werken aan dit groene hart!

In gesprek met inwoners

Het Programma Landelijk Gebied is het resultaat van een proces waarin we bewust

hebben geluisterd naar wat er leeft onder betrokkenen in het Voorster buitengebied, met lokale experts hebben verkend welke opgaven er voor de toekomst zijn, met inwoners tastbaar hebben gemaakt welke dilemma's deze toekomst kent, om in dialoog tot een gezamenlijke richting te komen. Een richting die ambitieus én verbindend is. Want de ambitie om het Voorster landelijk gebied geen decor of museum, maar levendig, vitaal groenste hart te maken, is een ambitie die belangen bij elkaar brengt. Een ambitie met wortels in ons verleden, waarin mens en natuur altijd samen hebben gewerkt, die dienen als basis voor de toekomst.

Doe ook mee!

Heb je ideeën hoe je zou kunnen bijdragen aan Voorst als groenste hart? Wil je sparren over hoe je droom, wens of plan zou passen in Voorst als groenste hart? Of wil je doorpraten over dit Programma Landelijk Gebied? Neem contact met ons op! We verkennen graag met je wat er mogelijk is.

COLOFON

Opdrachtgever Programma Landelijk Gebied
Gemeente Voorst

Contactpersoon
Paulien Dekker
p.dekker@voorst.nl

Gemaakt door
Open Kaart

Contactpersoon
Hanneke Stenfert
hanneke@deopenkaart.nl

April 2025

Programma Landelijk Gebied
Gemeente Voorst

April 2025

